

nyaiknál fogva általában remek sportolási lehetőségeket nyújtanak. Télen sí és szánkó, tavasszal, ősszel kirándulások, erdei túrák, sziklamászás stb. Az erdei levegő és napfény nagyarányú hasznosítását az erdővel körülvett, nyílt zöldfelületeken, tisztásokon lehet legjobban elérni.

A parkerdő fontos berendezési tárgyai a tölgyből készült időtálló padok és asztalok, a védelmet nyújtó esőbeállók, a kövekből kiképzett és ülőalkalmatoságokkal körberakott tűzrakóhelyek. Az utóbbiak a sütés-főzés élvezetén túl a szabadon lobogó tűz, az izzó parázs látványának ősi örömét keltik az emberben. A különösen szép panorámát kínáló csúcsokra kilátó tornyok épülnek. A parkerdő feladatának tekinti, hogy kibontsa és a kirándulók részére hozzáférhetővé tegye a történelmi korok erdei maradványait is.

Az erdő szociális, üdülési szerepének tartalmát az adja meg, hogy bárhol legyünk a világon, az erdő a tömegeknek ételmezt, menedéket, olcsó, elérhető üdülési lehetőséget ad. Ez pedig mindent megelőző szociális szempont és, ha így nézzük, az erdő a legnagyobb szociális intézményünk.

Dr. Tóth Sándor

KORSZERŰ ERDŐMŰVELÉS ÉS VADGAZDÁLKODÁS

A vadgazdálkodás az erdőgazdálkodás szerves része. Csak úgy érhetünk el kívánt eredményt a fejlesztésében, ha a többcélú erdőhasznosítás koncepcióira alapozva, a távlati fejlesztés programjában helyet kap a vadászat is.

A vadgazdálkodás távlati fejlesztésének terveit 1970-ben adtuk ki. Jelenleg javában folyik ezek végrehajtása. Az erdők távlati fejlesztési programja szükségessé teheti a vadgazdálkodási tervek esetleges módosítását, illetve az erdőgazdálkodási távlati terveknek számolniuk kell a vadgazdálkodás kidolgozott programjával is.

Vadgazdálkodási politikánk célja a hazai vadállomány fejlesztése, összhangban a természetvédelmi programmal és a mező- és erdőgazdasági távlati célkitűzésekkel a vadgazdálkodás hármas funkciójának (gazdasági, természetvédelmi, sport célok) érvényesítése mellett. Ezek a funkciók jól összeegyeztethetők az erdők hármas csoportosításával. Nyilvánvaló, hogy a vadászat gazdálkodási célkitűzései termelési feladatot jelentenek. A természetvédelmi feladatok szervesen beilleszkednek az erdők védelmi funkcióiba. A vadászat sport szerepe elválaszthatatlan az erdők szociális-üdülési szerepétől. Kössük-e ezeket a funkciókat gazdasági-szervezeti egységekhez, adott területekhez; jelentkeznek-e tisztán, vagy egymást fedve? A kérdésre az erdő- és vadgazdaságok tapasztalatának elemzése adhat választ.

1 *Hogyan illeszkedik a vad a mai szabályozórendszer mellett az állami területek gazdasági tevékenységébe?*

A vállalat mérlegében a vadgazdálkodás önálló ágazat. A vadállomány szabályozásában a termelési költségek — beleértve a kifizetett vadkárokat is — és a bevételek egyenlege befolyásolja a vállalati döntéseket.

A döntéseket tulajdonosi (MÉM) állásfoglalások korlátozhatják. Kiemelt célok érdekében az üzemtervek a fenntartható vadállomány helyett fenntartandó vadállományt írhatnak elő. Ebben az esetben a fenntartás költségeit az üzemtervi szintig a költségvetés viseli.

Új rendelkezés értelmében az erdei vadkárokkal is számolniuk kell a vállalatoknak. A befejezett erdősítésekben keletkezett károk miatt előírható pótlás, újraerdősítés terheit, ha a kárt az üzemtervtől eltérő vadállomány okozta, az adott vállalat viseli, nyilvánvalóan a vadászati ágazat terhére. A vadgazdálkodás számára ez alapvetően új helyzetet teremt.

A vadkárelhárítás erdőn belül, a vállalat saját alapjából végzett kerítés-építéssel folyik. A kárelhárítás költsége a vadászati ágazatot terheli.

A vadgazdálkodás és az erdőgazdálkodás egyensúlyi problémái a vadászatot az ökonómiai küszöb alatti erdők felé, illetve csökkentett számú vadállomány mellett, a minőségi vadgazdálkodás irányába terelik.

A fokozódó terhek eredményeként a vadgazdasági tevékenység új, gyorsan fejlődő területe a mesterséges tenyésztés, a vadaskerti nagyvad-tartás, amely a vadászati vadaskerti tartására, illetve a biológiai vadeltartóképességet lényegesen meghaladó vadállománynak kerítés mögötti tartására szorítkozik.

A vadgazdálkodást különösen fenntartandó vadállomány esetében — amely elérheti a 100—500 db/1000 ha szarvasegység szintet is — olyan termőhelyi tényezőknek ismerhetjük el, amely nagyon kedvezőtlen viszonyokat teremt az erdőművelés számára, tehát a művelési kategória-besorolásnál ennek megfelelő kategóriát alkalmazunk. A fő probléma adott ökológiai rendszer egyensúlyának, a vadállomány takarmányozási feltételeinek a biztosítása. Országosan az erdőterület 10%-át jelölik ki vadföld céljára. A fenntartandó vadállományhoz igazodva azonban elérheti az erdőterület 10%-át is. A szarvasegységre vetített halmozott vetésterület vadgazdaságainknál évi 2—3-szor váltott kultúrát véve alapul, közel 1 ha-t tesz ki. Emellett alapfeltétel a vadászat érdekeit szolgáló összhangjának megteremtésében a vágások térbeli elhelyezése, a gyéritések és a tisztítások visszatérési idejének általános elvektől eltérő szabályozása (növelése), valamint e munkák térbeli koncentrációja.

Esetenként elismerjük a sarjerdők létjogosultságát, valamint felújítási technológiákon belül a célszerű fafajpolitikai módosításokat (nemesnyár helyett hazai nyár, fenyőfélék helyett cser stb.). Világos, hogy a gazdasági eredményre törekvésnél a vadászati ágazatnak az ezekkel kapcsolatos költségkihatásokkal számolnia kell és a bevételekkel ezek ellensúlyozására is törekedni kell. Természetesen ez csak ott lehetséges, ahol kizárólagosan gazdálkodási célú vadásztatás folyik (vadaskert, disznóskert, volier stb.). Mielőtt döntés születik egy-egy terület vadászterdrővé minősítésével kapcsolatban, sokoldalú gazdaságossági számítást kell végezni.

2 *Hogyan történik távlati terveinkben, gyakorlati vadgazdálkodásunkban a természetvédelmi funkciók érvényesítése?*

Többcélú gazdaságainkban a vadállomány elsődleges szerepet kap. A fokozott anyagi támogatással fenntartása biztosított. Hangsúlyozni kell azonban, hogy ez a vadtartás nem elégíti ki a természetvédelem és tájvédelem követelményeit. Vadgazdaságainkban több helyütt a túltartott vadállomány egyensúlyi zavart idéz elő a vad és élőhelye között, erdőn belül és kívül fokozott vadkárosítás jelentkezik.

A vadállomány fenntartása, megőrzése érdekében a vad és élőhelye együttes rendszerét helyezzük előtérbe. Ilyen szemlélet mellett a vadászat a környezetvédelmi program része, aktív természetvédelem, a vad telepítésétől, fenntartásától és minőségsszabályozásától kezdve a mennyiségi szabályozásig tudatos tevékenység. Több mint tíz éve fogalmaztuk meg az ún. táji vadgazdálkodás elvét, a vad és környezete kapcsolatával maximálisan számoló gazdálkodást. Ezek az elvek ma már érvényre jutnak az erdőgazdasági üzemtervek részét képező vadászati

üzemtervekben. Mai szóhasználat: az ökológiai rendszerekben gondolkodás része a vadászat irányításának. Hazánkban nemzetközi elismerés mellett alkalmazuk a trófeabírálat országos rendszerét, ami az üzemterv szerinti vadgazdálkodással együtt vitathatatlan ellenőrző szerepet játszik a vadállomány mennyiségi és minőségi szintjének alakulásában. Ez azt jelenti, hogy vadgazdálkodási elveinkben a kiváló populációk védelme az elsődleges, függetlenül attól, hogy rezervátumról, vagy bérbeadott területről van-e szó. Felvetődik a gondolat, hogy a vadállomány-tartás költségviselését nem kellene-e populáció minőséghez kötni akár Vadgazdálkodási Alapon, akár más forráson keresztül. A kiváló trófea minőségének az élőhely és vad összhangja az alapja a távlati tervezésnél, tehát a biológiai vadeltartóképeség talaján kell állni.

3 *A vadászat sportszerepének értékelésénél bizonyos negatív jelenségekből le kell szűrni a tanulságot:*

Vadgazdaságainkban a vad idegenforgalmi nevezetességgé vált. A turistaforgalom megnövekedett igénye felkészületlenül érte e gazdaságokat. A tömeges látogatás zavarja az alapvető feladatok végrehajtását. Nagy munkát ró tehát a tervezőkre a vadászat és a turisztika érdekeinek az egybehangolása. Azonos területen általában ellentétes a vadászattal a turisztika fejlesztése. Ezért a vadgazdálkodást nagy távlatban olyan egységekre kell korlátozni, ahol a turistaforgalom várhatóan nem fejlődik. Másrészt a vadászterületek határain olyan bemutatóhelyeket (vadaskerteket, vadászházakat, idegenforgalmi nevezetességű helyeket) kell kijelölni, amelyek felfogják és kielégítik az erdőbe áramló, vadat látni és fényképezni akaró közönséget.

A vadászterületeken megfelelő üdülési szolgáltatást kell nyújtani a nagyközönségnek. Pl. az Északi-Középhegység gyakorlatához hasonlóan, hozzáférhetővé kell tenni a vadászházakat üdülés, pihenés céljára. A vadászházak ilyen igénybevétele feloldhatná a vadászattal szemben helyenként jelentkező feszült hangulatot.

Meg kell oldani az erdei üdülés és a vadászat összehangolását. Városi erdőkben legyen tilos a vadászat, az üdülöerdőket ne minősítsük vadászterületté. Ezekben a területeken a vadlelővést kizárólagosan a szakszemélyzet végezze. A város környéki erdőkben ne szervezzünk vadrezervátumokat. Ezeket a kiránduló-területektől távol hozzuk létre. A turisztika és a vadászat összehangolása érdekében kell kidolgozni a Természetbarát- és a Vadászszövetség közös programját.

4 *Az előzőekben a feladatokat a vadászat oldaláról próbáltam fejtegetni. Az erdőművelés néhány kiemelt problémája szemszögéből legfontosabbnak tartom:*

Az üzemtervekben kategórikusan el kell határolni az elsődleges gazdálkodási célkitűzéseket és differenciáltan kell megadni az erdőművelési előírásokat.

A vadgazdálkodás üzemtervezését ökológiai alapokra kell helyezni (vadeltartó osztályok, vadászterületek minőségi osztályozása, fenntartandó vadállomány, takarmánynormák stb.). E nélkül a rövidlátó tervezés a vadállományra, a környezetre jelent veszélyt, az adott ökológiai rendszer hosszútávú fejlődési irányának felmérése viszont a tartós egyensúly biztosítását szolgálja. A vadászati üzemtervezésben adott mesterséges ökoszisztéma modelljét állítjuk fel, amelyben a központi helyet a vad foglalja el. A vadállományt is állandóan szabályozva elérhetjük a környezeti tényezők kiegyensúlyozását.

Az erdőművelési technológiákat illetően a természetszerű gazdálkodás irányába lépünk.

Célszerűnek tartanám a merev egységáras erdőművelési elszámoló rendszer lazítását és szükség szerint — az erdő- és vadgazdaságok tapasztalatait elemezve — a ráfordításos elszámolási rendszer visszaállítását.